

ԲԺ. Լ. Ո. ԿԱՆԵՎՍԿԻ

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՅԵՐԿՐՈՒՄ

ՍՏԱԼԻՆՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՆՅՈՒԹԵՐ ԲՈՒԺԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ
ՅԵՂՈՒՅԹՆԵՐԻ ՀԱԾԱՐ

614(47)
Կ-20

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՑԵՐԵՎԱՆ 1939

20 JUL 2010

614/47

Բժ. Լ. Ո. ԿԱՆԵՎՍԿԻ

4-20 4 յ.

**ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՅԵՐԿՐՈՒՄ**

**ՍՏԱԽԻՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ**

**ՆՅՈՒԹԵՐ ԲՈՒԺԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ
ՅԵՂՈՒՅԹՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ**

**ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1939**

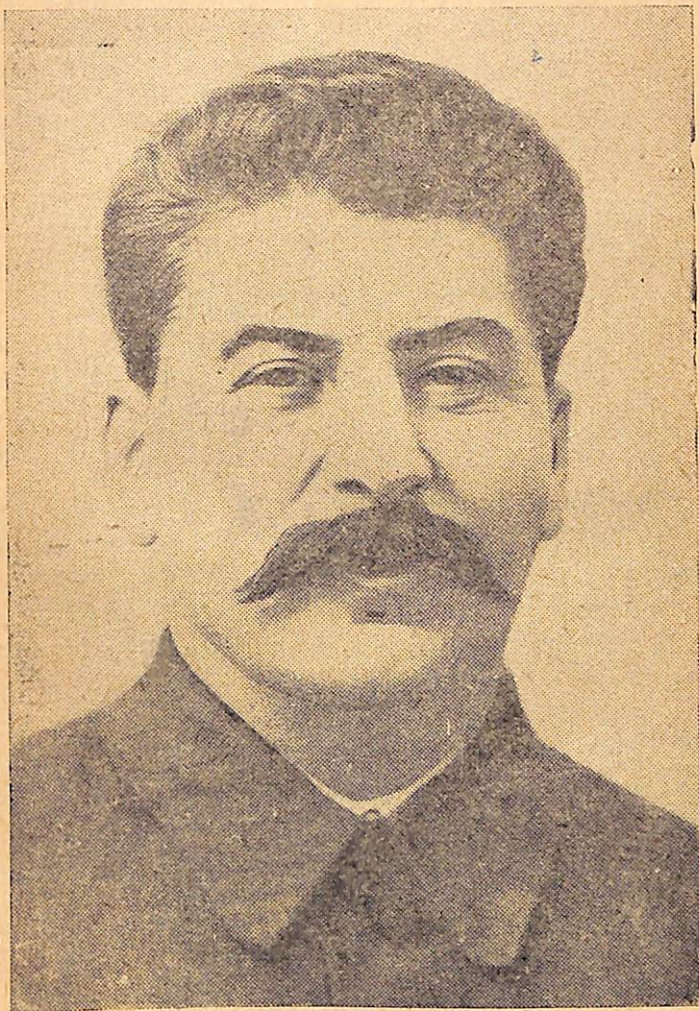
3534

17.05.2013

3923
39

Д-р. Л. О. Каневский
Охрана здоровья трудящихся
в стране Советов
Гиз. Арм. ССР, Ереван, 1939

ՄՏԱԼԻՆՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ
ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՐԴՈՒ ՅԵՎ ՆՐԱ
ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ստալինյան Սահմանադրությունը ավելց խորհրդային Միության ժողովուրդների քսան տարվա հերոսական պայքարի հանրագումարը: Մեր դարաշրջանի այդ փաստաթղթի մեջ գրի յեն առնված մեր յերկրի պատմական հաղթանակները, վորոնք Լենինի—Ստալինի կուսակցության զեկավարությամբ ձեռք են բերված սոցիալիստական շինարարության բոլոր բնագավառներում:

Ստալինյան Սահմանադրությունն ամբողջ աշխարհի աշխատավորությանը ցույց է տալիս, վոր միայն խորհրդային իրավակարգն է այն իրավակարգը, վորը հաստատապես ապահովում է աշխատավոր մասսաների նյութական բարեկեցության անշեղ աճը, նրանց առողջության ամրապնդումը, կուլտուրայի աճը, բերկրալի, առույգ ու յերջանիկ կյանքը:

ԽՍՀՄ-ի նոր Սահմանադրության նշանակությունը չի կարելի ավելի լավ բնորոշել, քան այդ արեց նրա ստեղծողը, սոցիալիստական հեղափոխության հանձար ընկեր Ստալինը:

«Դա կլինի, —ասում եր նա իր գեկուցման մեջ*), — մի պատահան փաստարար, վորը պարզ ու սեղմ, համարյա արձանագրական վեճով, կխոսի ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմի տարած հաղորդւթյան փաստերի մասին, կապիտալիստական ստրկութուննից ԽՍՀՄ-ի աշխատավորների ազատագրման փաստերի մասին, ԽՍՀՄ-ում ծավալուն, մինչեւ վերջը հետեւողական դեմոկրատիայի հաղորդւթյան փաստերի մասին:

Դա կլինի մի փաստարար, վորը կվկայի, թե այն, ինչի մասին յերագել են յեւլ տարունակում են յերագել միլիոնավոր ազնիւ մարդիկ կապիտալիստական յերկրներում, — աբդեն իրականացվել է ԽՍՀՄ-ում:

Դա կլինի մի փաստարար, վորը կվկայի, թե այն, ինչ վոր իրականացված է ԽՍՀՄ-ում, լիովին կարող է իրականացվել նաեւ մյուս յերկրներում»:

Հոգատարությունը մարդու նկատմամբ, նրա կյանքի ու առողջության նկատմամբ կարմիր թելի պես անցնում է ամբողջ Ստալինյան Սահմանադրության միջով: Վորովհետեւ ԽՍՀՄ-ն աշխարհում միակ յերկիրն է, վորտեղ աշխատավորների առողջության շահերը հակասության մեջ չեն նրա սոցիալ-տնտեսական սխեմի հետ:

Սահմանադրության 1-ին հոդվածն ասում է.

«Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետւթյունների Միությունը բանվորների յեւլ գյուղացիների սոցիալիստական պետւթյուն է»:

*) Ի. Ստալին. — Զեկուցում ԽՍՀ Միության Սահմանադրության նախագծի մասին, Հայկուսհրատ, էջ 66:

Սա նշանակում է, վոր վոչնչացված է աշխատավորները առողջացման ճանապարհին յեղած ամենագլխավոր խոչնդոտը՝ կապիտալիզմը:

ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԸ ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կապիտալիզմը քայքայում է մարդկությունը: Տաժանակիրը աշխատանքով ու գործադրկությամբ, քաղցով ու հյուժվածությամբ, պոռնկությամբ ու ալկոհոլիզմով, սիֆիլիսով ու տուբերկուլյոզով նա միլիոնավոր աշխատավորների մատնում է վաղաժամ մահվան և ալյասերման: Պարապետները ու վոճրագործները մի չնչին խմբի շահույթի համար կապիտալիզմը կողոպտում է աշխատավորների առողջությունը, նրանց յերկտասարգությունը:

Կապիտալիզմին ոտար է աշխատավորների առողջության նկատմամբ հոգատարությունը: Կապիտալիստական արտադրությունը վիթխարի հրեշի նման գործարանների ու ֆաբրիկաների մեջ է քաշում միլիոնավոր տղամարդկանց, կանանց ու յերեխաների, ծծում է նրանց ամբողջ ուժը և հետո գուրք շարտում ու թողնում բայցուի քմահաճուլքին:

Բժշկականությունը կապիտալիստական յերկրներում ապրանք է, վոր վաճառում է բժիշկը և գրնում է հիվանդը:

«Ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում, — ասում էր Մ. Ի. Կալինինը խորհուրդների Համառուսական 16-րդ համագումարում, — բուժում են միայն հարուստներին: Այնտեղ բժեյի ուժապիբերութեւնները դեպի ճի-

վանդր կանխորոշում ե դրամի այն գումարով, վառ հի-
վանդր վնասում ե բժեկին*):

Հսկայական միջոցներ ծախսելով սպառազին-
ման վրա՝ ֆաշիզմի յերկրները խիստ կրճատել են
առողջապահութեան ծախսերը, դրանով իսկ է չէք
դարձնելով աշխատավորների առանց այն ել թույլ
զարգացած բժշկական սպասարկումը:

Միայն ավերիչ համաճարակների ահը, վախը
սեփական առողջութեան համար ստիպում են կապի-
տալիստներին նվազագույն ծախսեր անել առողջապա-
հութեան համար: Բուրժուական պետութեան վերաբեր-
մունքը դեպի աշխատավորների առողջութեան պահպա-
նումը պարզ արտահայտվեց Մեծ-Բրիտանական բժշկ-
ական ասոցիացիայի փոխ-նախագահ Ջեմս Բարրի յե-
լույթի մեջ. «Պետութեանը չպետք ե ոգնի հիվանդներին:
Այդ նրա գործը չէ: Հիվանդը հետաքրքրութեան են եր-
կայացնում միայն իր հարազատները, բժշկի ե դեղա-
վաճառի համար: Յեթե պետութեանն ավելորդ փող ունի,
հարկավոր ե ծախսել նրա համար, վերապահել ուժեղ-
ները, առողջներն ու համարձակներն ավելի լավ ապ-
րեն»:

Կապիտալիստական առողջապահութեան այդ դա-
սակարգային բնույթը ցայտուն արտահայտութեան
գտավ ֆաշիզմի յերկրներում, վերտեղ աշխատավոր-
ների դաժան շահագործումը, աղքատութեանն ու քա-
ղաքական ճնշումը սոսկալի չափերի յեն հասնում:
Այդ պատճառով չկա վոչինչ զարմանալի, վոր կապի-
տալիստական յերկրներում աշխատավորները գործա-
դրութեան, աղքատութեան, կյանքի ցածր մակարդա-

*) «Պրավդա» — 24 հունվարի 1935 թ.

կի հետ միասին աճում ե մահացութեանը, նվազում
ե ծննդաբերութեանը, պակասում բնակչութեան աճը,
վատթարանում բնակչութեան ֆիզիկական դրութեանը,
աճում ե պոռնկութեանը:

Լեհաստանում ծննդաբերութեան խիստ նվազում
ե նկատվում: Յեթե 1930 թվին մեկ հազար բնակչին
ընկնում եր 17 ծնունդ, ապա 1935 թվին այդ թիվը
իջնում ե մինչև 12,1-ի*):

Բնակչութեան բնական աճն Իտալիայում 1936
թվին հազար բնակչին 10,3 եր, 1937 թ. պակասել
ե մինչև 6,6: Պաշտոնական տվյալները համաձայն,
ֆաշիստական Գերմանիայի 100 խոշորագույն քա-
ղաքներում բնակչութեան աճը 1937 թվին, 1936 թվի
համեմատութեամբ, յերեսուն տոկոսով պակասել ե:

«Հիվանդանոցային դրամարկդները տվյալները
համաձայն, Գերմանիայի բանվոր բնակչութեան մեջ
հիվանդացումը տարեցտարի աճում ե: Այսպես, 1924
թվից մինչև 1929 թվի շրջանը, վորը գուզադիպում
ե ուժեղացած կապիտալիստական ոացիոնալիզացիայի
ժամանակաշրջանին, տալիս ե հիվանդութեան 33%
բարձրացում: 1932 թվից մինչև 1936 թվի (Ֆա-
շիստները տիրապետութեանը) գերմանական բան-
վորների հիվանդացումն աճել ե 40,9% -ով**):

1937 թ. հրապարակված պաշտոնական հաշի-
վութեան համաձայն, բժշկական ոգնութեանը ֆա-
շիստական Գերմանիայում կրճատվել ե 7,3 տոկո-

*) «Վոճրագործութեան աճումը Լեհաստանում», «Պրավդա»,
16 փետրվարի 1937 թ.

**) Ս. Զամկով. — «Պետական սոցիալական սպահովագրու-
թեանը ԽՍՀՄ-ում», «Տրուդ», 4 հունվարի 1938 թ. № 3

սով, հիվանդանոցային սպասարկումը՝ 11 տոկոսով, ատամնարուժական ոգնութիւնը՝ 20, 6 տոկոսով: Սըրանք միայն պաշտոնական հաշվետվութեան տվյալներն են:

Գերմանիայի առանձին քաղաքներում դեղատըները հրաժարվում են դեղ բաց թողնել «վոչ արիացի» հիվանդներին:

Նորհրդային յերկիրը վոչնչացրել է միլիոնավորների առողջութեան սխտեմատիկ քայքայման հիմնական աղբյուրը—կապիտալիզմը:

ՆՍՀՄ-ում վոչնչացված է շահագործումը, վերացված են պարազիտային դասակարգերը, վոչնչացված է մասսաների գործադրկութեանն ու աղքատութեանը և հենց զբանով ստեղծված են բոլոր նախադրյալներն աշխատավորների լայն առողջացման համար:

Մարդու նկատմամբ, աշխատավորներին առողջութեան նկատմամբ աչք մեծ հողատարութեան մարմնացումը և պտակավորումն է հանդիսանում ՆՍՀՄ-ի Սահմանադրութեանը՝ սոցիալիզմի Ստալինյան Սահմանադրութեանը:

Քաղաքների վերակառուցման ու առողջացման ուղղութեամբ, նոր, հարմար, առողջ բնակարանների շինարարութեան ուղղութեամբ և աշխատավորներին կապիտալիզմից ժառանգութեանն մնացած նախկին վոզոբմելի խրճիթներից ու նկուղներից այնտեղ տեղափոխվելու վերաբերյալ խորհրդային իշխանութեան բոլոր ձեռնարկումներն ու միջոցառումները, աշխատավորական լայն մասսաների սննդի արմատական բարեկամման միջոցառումները,— այս բոլորն

ամուր հիմք են ստեղծել աշխատավորների առողջութեանն ամրացնելու համար:

Բավական է նշել, վոր խորհրդային իշխանութեան գոյութեան յերկու տասնյակ տարիների ընթացքում կառուցված է 60 միլիոն քառակուսի մետր նոր բնակարանային տարածութեան. սա կազմում է ամբողջ պետական բնակելի ֆոնդի 40 տոկոսը: Այս բոլորն աշխատավորական լայն մասսաների մեծագույն սեփականութեանն է: Վերջապես մեր գործարաններն ու ֆաբրիկաներն իրենց սանիտարահիգիենիկ բարեկարգութեամբ և անվտանգութեան տեխնիկայով կապիտալիստական յերկրներին գործարաններից ու ֆաբրիկաներից տարբերվում են, ինչպես ցերեկը՝ գիշերից: Սոցիալիստական ձեռնարկութեանն ընդհանրապես սարքավորված են հիանալի հանգստի սենյակներ, ձաշարաններ, մանկամտուրներ ու մանկական հրապարակներ, գուշի սենյակներ, կինո, ռադիո և այլն: Մեր գործարաններն ու ֆաբրիկաներն ըստ եյութեան կուլտուրայի ոջախներ են:

Ստալինյան Սահմանադրութեան մի շարք հոգվածներ սերտ առնչութեանն ունեն առողջապահութեան պահպանման հարցերի հետ, տալով հիմնական բաղաամենալայն առողջապահական միջոցառումների համար, աշխատավորների առողջութեանն ամրապնդելու համար:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՄԵՁ ՄՈՏ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՄՈՏ

Աշխատանքի իրավունքը կապիտալիզմի պայմաններում նշանակում է շահագործվելու «իրավունք»:

անհույո, ուժասպառ անող, սարսափելի գործարանա-
յին ստրկացման «իրավունք»:

Կապիտալիզմի յերկրներում, ֆաշիզմի յերկրնե-
րում աշխատանքի իրավունքը բանվորներին և գյու-
ղացիներին համար նշանակում է քաղցի իրավունք:

Գիտական կոմունիզմի մեծ հիմնադիր Կարլ
Մարքսը ցույց տվեց, վոր կապիտալն անգուլթ է բան-
վորների առողջության ու կյանքի նկատմամբ: Կա-
պիտալիստական յերկրներում միանգամայն անհնար
է լաշն կերպով առողջացնել աշխատանքի և կենցաղի
պայմանները, քանի վոր այդ առողջացման միջոցա-
ռումները հսկայական միջոցներ են պահանջում, վոր-
պիտիք կապիտալիստները չեն ուզում ծախսել: Կա-
պիտալիստը շահագրգռված չէ բանվորների առողջու-
թյան պահպանության գործով:

Նրան ծառայելու համար միշտ էլ գործազուրկ-
ներին մի հսկայական բանակ կա: Կապիտալիստն ա-
մեն բոլոր կարող է փողոց շարակել հիվանդացած բան-
վորին կամ բանվորուն:

Կապիտալիստական պետության մեջ աշխատան-
քը ծանր, տաժանակիր պարնակ է: Մեզ մոտ առողջ,
ստեղծագործական, ուրախ աշխատանքը յուրաքան-
չյուր մարդու պահանջն է դարձել:

«Ամենաճանապարհ մրցակցության մեջ կայա-
նում է նրանում, վոր նա արմատական հեղափոխում
է կատարում մարդկանց հայացմեքում աշխատան-
քի մասին, վորովհետեւ նա աշխատանքն ամո-
քայի յեվ ծանր բեռից, վորպիսին համարվում
էր նա առաջ, վեր է ածել պայսվի գործի,

վառքի գործի, առափնուրյան յեվ հերոսության
գործի»*) :-

Աշխատանքի իրավունքը ԽՍՀՄ-ում նշանակում
է իսկական ազատ մարդու, սոցիալիստական մեծ պե-
տության քաղաքացու: Լիարժեք առողջ կյանքի իրա-
վունք:

Մեր ինդուստրիայի նոր գեղանաները, վորոնք
կառուցված են գիտության և տեխնիկայի վերջին
խոռքի համաձայն, լուսավոր, ընդարձակ ու տաք ցե-
խերով, նորագույն գործիքներով ու սարքավորումով,
դուշի կառուցվածքներով, հանգստի սենյակներով,
բուֆետներով ու ճաշարաններով, կանաչապատված
տարածություններով և այլն, ստեղծում են բոլոր պայ-
մաններն առողջ, ուրախ աշխատանքի համար:

Ցարական Ռուսաստանից մնացած ձեռնարկու-
թյուններն արմատական տեխնիկական վերակառուց-
ման հետևանքով միանգամայն փոխվել են:

Ամենից ավելի ծանր աշխատանք պահանջող
գործերը մեզ մոտ ավելի ու ավելի մեքենայացվում են:
Վնասակար աշխատանքային պրոցեսների հերմետա-
ցում և մեկուսացում է կատարվում: Ցեխերը սարքա-
վորվում են կատարելագործված վենտիլացիոն կա-
ռուցվածքներով և այլն:

Աշխատանքի պայմանների արմատական բարե-
լավումն արդյունաբերական ձեռնարկություններում
և բժշկական սպասարկման կազմակերպումը ձեռնար-
կություններում հասցրին տրավմատիզմի զգալի կըր-
ճատման արդյունաբերական բանվորների մեջ: Հի-

*) Ի. Ս. Ստալին. — Լենինի դմի հարցերը:

վանդացման և տրավմատիզմի նվազեցման դրեկո գործոն հանդիսացավ ստախանովյան շարժումը:

1930-ից մինչև 1935 թվի ժամանակաշրջանում արդյունաբերության բոլոր ճյուղերում տրավմատիզմն իջել է միջին հաշվով 35 տոկոսով:

Ստախանովյան շարժումը տանում է դեպի աշխատանքի կուլտուրայի բարձրացում, դեպի տեխնիկայի ավելի լավ յուրացում, մաքրության և կարգ ու կանոնի արմատացում՝ ինչպես աշխատանքի պայմանները մեջ արտադրությունում, այնպես էլ ընտանեկան կենցաղում:

Այս բոլորը տանում է դեպի հիվանդացման ու տրավմատիզմի նվազում:

Ստորև բերված աղյուսակները ցույց են տալիս, վոր հիվանդացումը և տրավմատիզմը ստախանովյանները մեջ ավելի քիչ է, քան վոր ստախանովյանների մեջ:

Աղյուսակ 1

Դեպքերի յեկ ուրեքի քիվը 100 ապահովագրվածի նկատմամբ¹⁾

Ցեխեր	Դ ե պ ք ե ր		Ո ր ե ր	
	Ստախանովյաններ	Վոչ ստախանովյաններ	Ստախանովյաններ	Վոչ ստախանովյաններ
Մարտենյան	19, 6	88, 1	103, 1	698, 4
Գլոցային	7, 4	81, 8	53, 3	746, 0

¹⁾ 1936 թ. առաջին կիսամյակի տվյալները «Մեր պի մոլոտ» գործարանում: Ն. Գորշկով—«Կոլոմնայի փորձը», էջ 91, Կուսնբուր 1937 թ.

Աղյուսակ 2

Փամանակավոր ամախասունակուրյան համար վնասված ուրեքի քիվը 100 ապահովագրվածի նկատմամբ^{*)}

Հիվանդության տեսակները	Վոչ ստախանովյաններ	Ստախանովյաններ
Ընդամենը	502, 7	145, 5
Գրկու	64, 9	28, 0
Ֆուրունկուլոզ	47, 1	17, 4
Մալարիա	14, 0	3, 6
Ստամոքս-աղիքային	83, 0	26, 8
Դժբախտ դեպքեր	36, 0	15, 9
Յենցազային դեպքեր	23, 7	6, 8
Այլը	188, 2	43, 4

Ստախանովյանները վոր միայն ուշ-ուշ են հիվանդանում, այլև ավելի կարճ ժամանակով:

Աղյուսակ 3

Հիվանդամուտու մեկ դեպքի միջին քեվորյունը^{**)}

Գործարաններ	Ստախանովյաններ	Վոչ ստախանովյաններ
Ստալինի անվան	7, 2	8, 4
Մոլոտովի անվան	5, 9	8, 8
«Նլեկտրոստալ»	6, 5	9, 0
«Կարգոլենտա»	6, 3	7, 4
2-րդ Պոդլյանիկի	7, 2	8, 4

^{*)} 1936 թ. յերկրորդ կիսամյակի տվյալները «Կոլոմնայի» գործարանում: Ն. Գորշկով—«Կոլոմնայի փորձը» էջ 90, 1937 թ.

^{**)} Ն. Գորշկով—«Կոլոմնայի փորձը» էջ 93, Կուսնբուր, 1937 թ.

ՀԱՆԳՍՏԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՄԵՁ ՄՈՏ
ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՄՈՏ

Մեր յերկիրն աշխարհում միակ յերկիրն ե, վորի հիմնական որենքով հողատարութեամբ ու խնամքով պաշտպանվում ե աշխատավորների հանգստի իրավունքը: Սահմանադրութեան 119 հոդվածն ասում ե՝
ԽՍՀՄ-ի բաղաժայթներն ունեն հանգստի իրավունք:

«Հանգստի իրավունքն ապահովվում ե բանվորների նման մեծամասնության համար աշխատանքային ուր կրնան հեղափոխվում 7 ժամի, բանվորների յեվ ծառայողների համար սահմանելով տարեկան արձակուրդ՝ աշխատավարձի պահպանմամբ, աշխատավորների սպասարկելու համար սահաստիակների, հանգստյան սենյակի, ակումբների լայն ցանց ստանադրելով»:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխութեան հաղթանակով կուրորտները, սանատորիաները՝ հանգստյան տները դարձան աշխատավորների սեփականութիւնը: Մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնն աշխատավորները յերազել անգամ չէին կարող կուրորտներում, սանատորիաներում ու հանգստյան տներում բուժվելու և հանգստանալու հնարավորութեան մասին:

Յարական Ռուսաստանում կուրորտներից ու սանատորիաներից ոգտվում էին միայն հարուստները: «1907 թվին*») Կովկասյան հանքային ջրերում «հանգստացողները» կազմն եր՝ 42 տոկոս կալվածատերեր:

*) Պ. Մոսկատով.—Պորերդային բաղաժայթու հանգստի իրավունքը՝ Համհ(բ)հ Կենտկոմի Կուսերատ, 1937 թ.

աղնվականներ ու վաճառականներ, 24 տոկոս գործարանատերեր, ֆաբրիկանտներ ու կուլակներ, 23 տոկոս սպաներ ու չինովնիկներ, 10 տոկոս գիտնականներ ու բժիշկներ, 1 տոկոս տերտերներ»:

Հանգստյան տներ կն ստեղծված մեր անձայրծիր սոցիալիստական հայրենիքի բոլոր անկյուններում, և՛ ծայրահեղ հյուսիսում, և՛ Միջին Ասիայում, և՛ Հեռավոր Արևելքում: Մեզ մոտ հատուկ հանգստյան տներ կն կազմակերպված հղի կանանց համար, ծծկեր յերիտաներով մայրերի համար, յերիտասարդութեան համար:

ԽՍՀՄ-ի բանվորների և ծառայողների նշանակալի մասը հանգստյան տներ ե ուղարկվում պետական սոցիալական ապահովագրութեան միջոցների հաշվին, պրոֆ-բյուջէյի և անտեսական մարմինների միջոցների հաշվին:

Պորերդային իշխանութեան տարիները ընթացքում կառուցված կն մի շարք հոր, հրաշալի սարքավորված սանատորիաներ Սոչիում, Կիսլովոդսկում, Եսենտուկիում, Ղրիմում և Պորերդային Միութեան մյուս վայրերում:

Սոցիալիստական ապահովագրութեան բյուջէյով յերկրորդ հնգամյակի շորս տարվա ընթացքում հանգստյան տներ, սանատորիաների և կուրորտների վրա ծախսված ե 1317,5 միլիոն ռուբլի:

Հնգամյակի ընթացքում (1933-1937 թ.թ.) պրոֆմիութենական կազմակերպութիւնները կողմից հանգստյան տներ, սանատորիաներ, կուրորտներ և հանգստի որվա բազաներ կն ուղարկված 15,5 միլիոն մարդ:

3923
39

1938 թվին պրոֆաիուէթյուններն ունեյին հանգըստյան տներէ, սանատորիաների և կուրորտների 2719 հազար ուղեգիր: 1938 թվին հանգստյան տներ, սանատորիաներ ու կուրորտներ 348 հազար մարդ ավելի յեն գնացել, քան անցյալ տարի: Բացի դրանից, հանգստի որվա բազաների համար տրամադրվել և 1,6 միլիոնից ավելի ուղեգիր:

Նախկին պարատներում, իշխանական վիլաններում, նախկին կալվածատիրական տներում և դաստակերտներում հանգստանում և կազդուրվում են խորհրդային Միութեան բանվորներն ու գյուղացիները:

Պատրաստ են հանգստացողներին ծառայելու Ղրիմի արևոտ ավերը, Աբխազիայի և Աջարստանի արմավենու պուրակները, Սվանեթիայի լեռները, մեր սքանչելի հայրենիքի ամենագեղեցիկ տեղերում յեղած սանատորիաները, կուրորտներն ու հանգստյան տները: Հանգստի իրավունքն իրականութեան և դարձել միայն մեր յերկրում: Այդ իրավունքի հետքն անգամ չկա կապիտալիստական յերկրների աշխատավորների մոտ:

Կապիտալի յերկրներում կուրորտա-սանատորիական բուժումից ոգտվում են բացառապես կապիտալիստները և նրանց հովատարիմ ծառաները: Այն մասին, թե ով եր գնում արտասահմանյան կուրորտները, կարելի յե դատիլ, որինակ, ըստ Գերմանիայում հայտնի Բադեն-Բադեն կուրորտի: Յերեք տարվա ընթացքում (1911-1913) այդ կուրորտն այցելողների մեջ կային 15 տոկոս իշխաններ, կոմսեր, ազնվականներ ու բարձր աստիճանավորներ, 6 տո-

կոս կալվածատերեր, 53 տոկոս բանկիրներ, ֆարիկատերեր, վաճառականներ, տնատերեր և ռեստայով ապրողներ, 1,5 տոկոս բարձրաստիճան հոգեվորականներ ու տերտերներ, 8 տոկոս անորոշ դրադմունքի տեր մարդիկ և 3,5 տոկոս չինովնիկներ: Յերեք տարվա ընթացքում այդ կուրորտում չի յեղել վոչ մի բանվոր և վոչ մի գյուղացի:

Միայն պրոլետարիատի դիկտատուրայի մեր յերկրում, վորին զեկավարում և Լենինի—Ստալինի կուսակցութեանը, բանվորներն ու ծառայողները կարող են պետութեան հաշվին հանգստանալ և վերականգնել իրենց առողջութեանը սանատորիաներում, կուրորտներում ու հանգստյան տներում: ԽՍՀՄ յեկող ոտարերկրյա բանվորական պատվիրակութեանները, լինելով հանգստյան տներում ու սանատորիաներում, սքանչանում են մեր մեծ հայրենիքի բանվոր դասակարգի այդ նվաճումներով:

ԾԵՐՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ, ԱՆԱՇԽԱՏՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ ՅԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Սահմանադրութեան 120-րդ հոդվածը, վորը խոսում և նյութական ապահովութեան իրավունքի մասին ծերութեան, ինչպես նաև հիվանդութեան և աշխատունակութեանը կորցնելու դեպքում—իր քաղաքացիների առողջութեան նկատմամբ սոցիալիստական պետութեան ունեցած հոգատարութեանն արտացոլող ամենափայլուն մոմենտներին մեկն և:

Այդ իրավունքն ապահովվում է պետութայն հաշվին բանվորների և ծառայողների սոցիալական ապահովագրութայն լայն ծավալմամբ, ձրի բժշկական ոգնութայամբ, աշխատավորներին ոգտագործման համար կուրորտների լայն ցանց արամադրելով: Խորհրդրդային Միությունն ամբողջ աշխարհում միակ յերկիրն է, վորտեղ աշխատավորներն ապահովվում են բոլոր տեսակի ձրի և վորակյալ բժշկական ոգնութայամբ:

Մեր պետությունը հսկայական միջոցներ է ծախսում առողջապահութայն վրա: Պետական և տեղական բյուջեներով առողջապահութայն վրա արված ծախսերը 1937 թվին կազմում էին 6827 միլիոն ռուբլի: 1938 թվին առողջապահութայն վրա ծախսված է 8076 միլիոն ռուբլի, այսինքն՝ 1249 միլիոն ռուբլով կամ 18,3 տոկոսով ավելի, քան անցյալ տարի:

Մայրութայն ու մանկութայն պահպանութայն ձեռնարկումների վրա 1938 թվին ծախսվել է 1382 միլիոն ռուբլի:

Մարդկանց նկատմամբ այսպիսի հոգատարություն հնարավոր է միայն հաղթանակած սոցիալիզմի յերկրում:

Բավական և ասել, որինակի համար, վոր խորհրդրդային իշխանութայն տարիների ընթացքում բուժարանների և պոլիկլինիկաների թիվը քաղաքներում ավելացել է 10 անգամ, գյուղերում՝ 4 անգամ (աղյուսակ 4):

Մեր նվաճումներն առանձնապես ակնբախ են հիվանդանոցների, պոլիկլինիկաների և մյուս բուժական հիմնարկների ցանցի ծավալման ընագավառում:

աղգային հանրապետություններում: Ղաղախական ԽՍՀ-ն, որինակ, 1938 թվի սկզբին ուներ 19 հազարից ավելի հիվանդանոցային մահճակալներ: Ցարական Ռուսաստանում այժմյան Ղաղախստանի տերիտորիայի վրա բոլոր հիվանդանոցներում յեղել է 1800 մահճակալ: Ուղբեկստանի տերիտորիայի վրա 1913 թվին հաշվվում էր ընդամենը 800 հիվանդանոցային մահճակալ: 1938 թվի սկզբին խորհրդային Ուղբեկստանն ուներ հրաշալի սարքավորված բուժական հիմնարկներ 13,500 մահճակալով: Ուղբեկստանում 1913 թվին յեղել է 32 բուժարան, այժմ՝ նրանց թիվը հասնում է 386-ի: Կիրգիզիայում ցարիզմի ժամանակ յեղել է ընդամենը 100 հիվանդանոցային մահճակալ, իսկ այժմ՝ Կիրգիզական ԽՍՀ-ում կա 2260 մահճակալ: Տաջիկստանում մինչև հեղափոխությունը յեղել է մեկ հիվանդանոց և 8 հազար գրբաց: Իսկ հիմա՝ 96 հիվանդանոց, 211 բժշկական և բուժարանական տեղամասեր և 137 մանկաբարձական-բուժական կայաններ:

Միության ամենահեռավոր անկյուններում լայնորեն կիրառվում են ունագենը, ֆիզիոթերապիան, արյան փոխներարկումը և այլն:

Աղյուսակ 4

Հիվանդանոցային մահնակալների տնումը:

Հանրապետություններ	1 հունվարի 1914 թ.	1 հունվարի 1938 թ.
	(% ուղ)	(% ուղ)
Բելոռուսական ԽՍՀ	100	360
Վրացական ԽՍՀ	100	400
Ուղբեկական ԽՍՀ	100	1630
Ղաղախական ԽՍՀ	100	960
Յիրգիզական ԽՍՀ	100	3430

Սորհրդային առողջապահութեան հսկայական նվաճումն է հանդիսանում հիվանդների տնային բուժ-
ապասարկման կազմակերպումը:

Սորհրդային իշխանութեան 20 տարիների ըն-
թացքում ստեղծված է հատուկ բուժհիմնարկների ճյու-
ղավորված ցանց, վորպիսիք բոլորովին չեն յեղել
մինչհեղափոխական Ռուսաստանում: Այդպիսի հիմ-
նարկների թվին են պատկանում տուբերկուլյոզային,
վեներոլոգիական և պսիխոնեյրոլոգիական դիսպան-
սերները և այլն:

Մեծ ուշադրութեան է դարձված բանվորների բուժ-
նպատարկմանն անմիջականորեն արտադրութեան մեջ:

Ստեղծված է բուժական հիմնարկների նոր տիպ
ձեռնարկութուններում՝ առաջին բուժօգնութեան կա-
յաններ, բժշկական առկայաններ, բուժարաններ ու
պոլիկլինիկաներ:

Ցարական Ռուսաստանի ձեռնարկութուններում
կային հատ ու կենտ բուժակային և բժշկական կայան-
ներ, այժմ ԽՍՀՄ-ում կան 7 հազարից ավելի առկա-
յաններ:

Բժիշկ կոչումը մեր յերկրում հարգանքով է
շրջապատված: Տասնյակ հազարավոր բժշկական աշ-
խատավորներ՝ բժիշկներ, բուժակներ, բժշկական
բույրեր յեռանդադին ու անձնվեր կերպով աշխա-
տում են, պահպանելով բնակչութեան առողջութե-
անը: Կոմունիստական կուսակցութունը, Սորհրդային
կառավարութունը և անձամբ ընկեր Ստալինը հսկա-
յական ուշադրութեան են դարձնում նոր բժշկական
կադրերի աճման վրա:

270,000 միլիոն բուժաշխատողներ ներկայումս
սովորում են ԽՍՀՄ-ի բժշկական դպրոցներում:

1913 թվին կար ընդամենը 13 բարձրագույն
բժշկական ուսումնական հաստատութուն: Այժմ՝ 70
բժշկական ԲՈՒՀ-եր և բժիշկների կատարելագործման
10 ինստիտուտ:

Մեր բժշկական կադրերի թիվը վերջին տարի-
ների ընթացքում ավելացել է ավելի քան 5 անգամ:
ԽՍՀՄ-ում այժմ աշխատում են 105 հազար բժիշկներ:
1937 թվին բժշկական ԲՈՒՀ-եր են ընդունվել 24,5
հազար մարդ: Միայն ուսանողների 1937 թվի հավա-
քագրումը գերազանցում է ցարական Ռուսաստանում
աշխատող բոլոր բժիշկների թվից: Մեր բժշկական
ԲՈՒՀ-երում այժմ սովորում են 91,700 ուսանողներ:

Կուսակցութունը և կառավարութունը մեծա-
գույն ուշադրութեան են դարձնում բուժաշխատող-
ների պատրաստման գործի բարելավման վրա, նրանց
նյութական-կենցաղային դրութեան բարելավման վրա:

ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի և ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի
1935 թվի մարտի 4-ի վորոշման հետևանքով՝ խիստ
փոխվել է բժիշկների աշխատավարձը: Բժիշկի միջին
աշխատավարձը բարձրացել է 53,5 տոկոսով:

Գյուղական բժշկական տեղամասն ամրապնդելու
մասին ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի վորոշումն*) ստեղծում է
բոլոր պայմանները՝ բուժական գործը գյուղում լա-
վազույն կերպով կազմակերպելու համար:

Մինչև հեղափոխութունը գյուղական բժշկական
և բուժակային տեղամասերը չափազանց քիչ էին:
Հազվագյուտ բացառութեամբ՝ նրանք քարշ էյին տա-
լիս իրենց վորոքմելի գյուղութունը:

1910—1912 թվերին այն նահանգներում, վորտեղ

*) «Պրավդա», 24 ապրիլի 1938 թ.

գեմատվոններ եյին կազմակերպված, գոյութուն ունեյին 2686 բժշկական տեղամասեր, վորոնցից տեղամասային հիվանդանոցներ՝ 1710: Միջին հաշվով մեկ բժշկական տեղամասին ընկնում եր 28-30 հազար մարդ: Յուրաքանչյուր 10 հազար գյուղական բնակչի ընկնում եր 4 հիվանդանոցային մահճակալ: Ինքնուրույն բուժակային կայաններ գյուղում կային 2620:

Առ 1-ն հունվարի 1937 թ. գյուղական վայրերում կային 11488 բժշկական-տեղամասային բուժարաններ և 5540 տեղամասային բժշկական հիվանդանոցներ, 14484 բուժակային և բուժակա-մանկաբարձական կայաններ ու 7042 մանկաբարձական կայաններ:

Մոտ 12000 բժիշկներ այժմ աշխատում են գյուղական բժշկական բուժարաններում և հիվանդանոցային տեղամասերում: 78 հազարից ավելի բուժակներ, մանկաբարձուհիներ և բժշկական քույրեր են աշխատում գյուղում: Գյուղում աշխատող բժիշկները մեջ 1576-ը վիրաբուժներ են, 1061-ը՝ մանկաբարձ-գինեկոլոգներ, 654-ը՝ մանկաբուժներ և 259-ը՝ մալարիոլոգներ, 411-ը՝ սանիտարական բժիշկներ, 234-ը՝ վեներոլոգներ, 185-ը՝ ակնաբուժներ և 1904-ը՝ ատամնաբուժներ. բացի դրանից, գյուղում աշխատում են ուսուցիչներ, եպիդեմիոլոգներ, ոտաբուժներ:

Կուրանտեսային գյուղացիութունն ոգտվում ե դիազնոստիկայի և բուժման այնպիսի նորագույն միջոցներից, ինչպիսիք են՝ ուսուցիչներ, ֆիզիոթերապիան: 1937 թվի սկզբին գյուղական տեղամասային հի-

վանդանոցներին կից աշխատում եյին 198 ուսուցիչան կարխնետներ, 142 ֆիզիոթերապևտիկ կարխնետներ և 199 կլինիկական լաբորատորիաներ:

Ընդարձակվում ե բժշկական հիմնարկների ցանցը գյուղում: 1938 թվին կար 11,785 բժշկական տեղամաս. նրանցից 850-ում սարքավորված են լաբորատորիաներ մանրադիտակներով: Գոյութուն ունեցող ցանցից բացի, լրացուցիչ կերպով բացվում են 11 հազար բուժակային և մանկաբարձական կայաններ: Կառավարութունը 20,5 միլիոն ուրլի յե հատկացրել գյուղական տեղամասային բժիշկներին աշխատավարձը բարձրացնելու համար: Նա պարտավորեցրել ե՝ տեղամասային բժիշկներին ապահովել ձրի բնակարաններով, վառելիքով, լուսավորությամբ, նա ստեղծել և բոլոր պայմանները սխառնատիկորեն բարձրացնելու բժշկի վորակը: Այս բոլորը—մարդկանց նկատմամբ Ստալինյան հոգատարության արտահայտությունն ե:

Այն ժամանակ, յերբ կապիտալիստական յերկրներում անշեղորեն բարձրանում ե բնակչության հիվանդացումը, մեղ մոտ նա խիստ նվազում ե: Յարական Ռուսաստանում խոլերան, ժանտախտը, ծաղիկը, տիֆերն ամեն տարի գերեզման եյին տանում տասնյակ հազարավոր մարդկանց: ԽՍՀՄ-ում լիովին վերացված են ծաղիկը, խոլերան և մյուս հիվանդությունները, վորոնք մինչև հեղափոխությունը մեծ թվով մահացության պատճառ եյին հանդիսանում:

Յարական Ռուսաստանում ամեն տարի 100 հազարից ավելի մարդ եր հիվանդանում ծաղիկով: ԽՍՀՄ-ում անա արդեն մի քանի տարի յե, ինչ դադարել ե

Ճաղիկ հիվանդութունը (ճաղիկով հիվանդացողների թիվն ամբողջ Միության մեջ միավորներով և հաշվվում):

Մեծ հաջողութունների յե հասել մեր յերկիրը տրախոմայի և վեներական հիվանդութունների դեմ մղվող պայքարում: Միֆիլիսով հիվանդանալու նոր դեպքերն, որինակ, քաղաքներում, խորհրդային իշխանության գոյության շրջանում, կրճատվել են 13 անգամ: Տրախոմա հիվանդութունն այսպիսի հանրապետութուններում, ինչպես Թաթարականը, Չուվաշականը, վորտեղ նա ամենից ավելի բարձր էր, խիստ կրճատվել և. Թաթարականում՝ 89 տոկոսով, Չուվաշականում՝ 75 տոկոսով:

1937 թվին մահացութունը մեր յերկրում 40 տոկոսով ավելի ցածր էր, քան 1913 թվին: Ստալինյան մեծ հողատարութունը մարդկանց նկատմամբ իր վառ արտահայտութունը գտավ պետական սոցիալական ապահովագրության մեջ, վորը հանդիսանում է ԽՍՀՄ-ի բանվոր դասակարգի կարևորագույն հեղափոխական նվաճումներից մեկը:

«Առաջին հնգամյակի չորս տարիների ընթացքում սոցիալական ապահովագրության ծախսի բյուջեն փոքր ինչ գերազանցում էր 10 միլիարդ ուրբուլոց, յերկրորդ հնգամյակի չորս տարիների ընթացքում նա հասավ 26,5 միլիարդ ուրբուլո: 1937 թվին սոցիալական ապահովագրության յեկամուտներն անցնում էյին 5,5 միլիարդ ուրբուլոց: 1938 թվին նրանք կհասնեն մինչև 6,3 միլիարդ ուրբուլո*):

*) «Պրավդա», 14 մայիսի 1938 թ: Առաջնորդող «Սորհուրդների յերկրի սոցիալական ապահովագրության բյուջեն»:

Վոչ մի տեղ, վոչ մի կապիտալիստական յերկրում չկա և չէ կարող լինել սոցիալական ապահովագրության այնպիսի սիստեմ, ինչպես ԽՍՀՄ-ում: Կապիտալիստական յերկրներում շարունակ կրճատում են սոցապի առանց այն էլ չնչին հատկացումները: Կրճատվում են նպաստների ու կենսաթոշակների չափերը և ստանալու ժամկետները, նպաստից զրկում են բանվորների ամբողջ կատեգորիաներ:

Գերմանական և իտալական ֆաշիզմը վերացնում է սոցիալական ապահովագրության վերաբերյալ նույնիսկ այն պոչատ որենոգրութունը, վորը նվաճել էր պրոլետարիատն անցյալում: Սահմանից այն կողմը յերբ բանվորը ծերանում է կամ հիվանդանում, նրան փողոց են շարտում: Բոլորովին ուրիշ գրութուն է մեր յերկրում:

Բանվորների և գյուղացիների սոցիալիստական պետության մեջ չկան ավելորդ մարդիկ, վորոնց հարկավոր չլինի բուժել, կարելի լինի թողնել բախտի քմահաճույքին, զոհ դարձնել հիվանդութունների ու մահվան:

Մարդը թանգ է խորհուրդների յերկրի համար: ԽՍՀՄ-ն դրանով է տարբերվում կապիտալիստական յերկրներից, վորտեղ վոչնչանում են «ավելորդ մարդիկ»: Մարդիկ հարկավոր չեն կապիտալիզմին, միլիոնավոր լավագույն մարդիկ բեռ են դարձել:

Ահա թե ինչ է գրում Մ. Ի. Կալինինը խորհրդային սոցիալական ապահովագրության նշանակության մասին*):

*) Մ. Ի. Կալինին. «Բանվոր դասակարգն առաջներում և հիմա». «Պրավդա», 9 հոկտեմբերի 1937 թ.:

«Բանվարների ապահովագրությունը հիվանդություն, աշխատանքային կորցնելու, ինչպես նախ քան ծեղրային դեպքում՝ սոցիալապահպան հեղափոխության վոչ-փոքր նվաճումն է: Ի՞նչ է նշանակում ձեր բժշկական ոգնությունը: Յես վորակյալ բանվար էյի, իմ աշխատավարձը գերազանցում եր բանվարների միջին աշխատավարձից: Մեկ անգամ յես հիվանդացա գործարանում, հիվանդ պառկեցի յերկու ամիս յեվ այդ ժամանակի համար ապահովագրական դրամարկից ստացա ընդամենը 15 ռուբլի: Իսկ չե՞ վոր իմ աշխատավարձից դուրս էյին գալիս ապահովագրական մեկուկես տոկոսը: Դրան ավելացեմք բժշկի վարձատրությունը, դեղերի արժեքը—յեվ ձեզ համար պարզ կլինի, թե ինչ դրություն մեզ ընկավ վորակյալ բանվարը: Հիվանդության յերկու ամիսները, ինչպես առաջ ասում էյին, ինձ մտաւր բախտիլն»:

ԾԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՉ ՄՈՏ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՄՈՏ

Կապիտալիստական աշխարհում խորը և անհւլանելի յե ծերութեան տրադեդիան բանվորի, գյուղացու, ինտելիգենտի համար: «Ծերութեանը — ուրախութեան չե», «Քառասունս լրացալ, բանս պրծալ»։ Ժողովրդական իմաստութեանն աշխարհի առածներով և ամփոփում կապիտալիզմի ժամանակ ծերութեան նըկատմամբ յեղած վերաբերմունքի գալլի որենքը:

Մուրացկանութեան, յեկեղեցու դուռ—անա աշխարհի վիճակված հարյուր հազարավոր ծերերին, ժողո-

վորդից յեւած աշխատավորներին, վորոնք իրենց ուժն ու առողջութեանը կորցնում էյին կապիտալիստական արտադրութեան մեջ:

ԽՍՀՄ-ում վոչ մեկին չի տանջում վերահաս ծերութեան միտքը: Այստեղ յուրաքանչյուր բանվոր, յուրաքանչյուր ծառայող գիտե, վոր սոցիալական ապահովագրութեան սխտեմն ապահովում է նրան և՛ ծերութեան, և՛ հիվանդութեան կամ աշխատունակութեանը կորցնելու դեպքում:

Ծերացած կամ աշխատունակութեանը կորցրած մարդը մեր յերկրում ստիպված չի լինելու, կապիտալի յերկրներին աշխատավորների նման, մուրացկանութեան անել, վողորմութեան խնդրել, ձեռք մեկնել մի կտոր հացի համար: Սոցիալիզմի յերկրում խորհրդային քաղաքացիներին համար ապահովված է հանգիստ և ուրախ ծերութեան:

ԽՍՀՄ-ում սոցիալիստական պետութեանն ամեն տարի միլիարդներ և ծախսում ծերունիներին, հաշմանդամներին և ժամանակավորապես աշխատունակութեանը կորցրած մարդկանց նյութական ապահովութեան համար:

խորհրդային յերկրի ձեռ մարդու իսկական զգացմունքները փայլուն կերպով արտացոլեց Դաղստանի ժողովրդական յերգիչ 70 տարեկան Սուլեյման Ստալկին:

Ընկեր կալինինի ձեռքից ընդունելով Լենինի շքանշանը՝ նա գտավ դարմանալիորեն ձիշտ հուզող բառեր, վորոնք արտահայտում են խորհրդային քաղաքացու ամենախորը լավատեսութեանը:

«Իմ յերկրում, վարսեղ չկա ծերություն,
Ուր հավերժական ստոցադաւեսերն են հալչում,
Միլիոնները յեվ վոչ մեմակ յեռ
Իրենց յերիսասարդությունն են գտնում»:

Շատ լավ եր գրում ընկ. Կալինինը՝ «Վար-
սե՞ղ ե, վար աշխատավար մարդն իր հասարակ
ֆիզիկական աշխատանքի համար, և վոչ քե վոս-
սիկանության մեջ կամ հեղափոխական շարժման
դեմ պայքարելու նպատակով սեղծված ամեն սե-
սակի ուրիշ հիմնարկներում ծառայելու համար
(այդպիսի մարդկանց բուրժուազիան համարյա
բոլոր յերկրներում ապահովում է) իրավունք ունի պե-
տական ապահովության՝ ծերության կամ հիվանդու-
թյան և աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում:
Վոչ մի սեղ աշխարհում աշխատավորներն այդպիսի
իրավունքներ չունեն և, բանի դեռ իշխանության
գլուխ բուրժուազիան է կանգնած, չեն ունենա»:

ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՃՈՂ ՍԵՐՆԴԻ ՄԱՍԻՆ

Սահմանադրութեան 121-րդ հոդվածն ապահո-
վում է ԽՍՀՄ Բաղաձայն կրթության իրավունքը: Մեր
յերկրում դպրոցն իսկապես հանրամատչելի յե, կըր-
թությունն իսկապես ընդհանուր է: Մեզ մոտ կրթու-
թյունն ու դաստիարակությունը սերտորեն կապված
են յերեխաների առողջութեան ամրապնդման հետ:
Կառուցված են և շարունակում են կառուցվել նոր,
հրաշալի դպրոցներ: Ե՛լ ավելի մեծ թվով բժիշկներ
են սպասարկում մանկական հիմնարկները: Միլիոնա-

վոր յերեխաներ անցնում են ամառային ճամբարնե-
րի, մանկական գաղութների, հրապարակների և ա-
ռողջապահական մյուս հաստատությունների միջով:

Լենինի—Ստալինի կուսակցութեան, վոչ խոր-
հըրդային ժողովրդի կողմից սիրով աճեցվող մեր մատաղ
սերունդն ոգտվում է Հոկտեմբերյան սոցիալիստա-
կան մեծ հեղափոխութեան բոլոր նվաճումներին:

Մեզ մոտ ամբողջ լավագույնը յերեխաներին է
պատկանում—հրաշալի պալատներ, նոր, լուսավոր
դպրոցներ, մանկապարտեզներ, մսուրներ, ստադիոն-
ներ, թատրոններ, ակումբներ, սանատորիաներ, պիո-
ներական ճամբարներ:

Տարեցտարի մեր կառավարությունն ավելաց-
նում է յերեխաների սպասարկման ծախսերը:

Այս տարի ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհը պետական սո-
ցիալական ապահովագրութեան միջոցներին 654,4
միլիոն ռուբլի յե հատկացրել յերեխաների սպասարկ-
ման համար: Այդ՝ կուսակցութեան ու կառավարու-
թեան անդադրում հոգատարութեան փայլուն որի-
նակն է մեր աճող սերնդի մասին: Հենց միայն պիո-
ներական ճամբարների պահպանման և սարքավոր-
ման համար պետական սոցիալական ապահովագրու-
թեան և պրոֆմիութեանական բյուջեյով բաց է թող-
նրված մոտ 200 միլիոն ռուբլի:

Այս տարի պիոներական ճամբարներն սպասար-
կել են մոտավորապես 2 միլիոն յերեխայի:

«Մենք աճեցնում ենք մեր յերեխաներին: Մենք
ուզում ենք նրանցին մեծացնել փոխարինողներ, վո-
րոնք կարողանան ավարտել Լենինի սկսած՝ մեր կու-
սակցութեան վարած գործը, վորն ա յնպես կազմակերպ-

չորեն ու լավ մտածված կերպով ղեկավարում ե ընկեր Ստալինը: Մեծ գործ ե, կարևոր գործ. մենք մեր յերեխաներից պետք ե մեծացնենք ամրակազմ փոխարինողներ, Ֆիզիկապես ուժեղ փոխարինողներ, վորպեսզի համոզւորինն այնքան լինի, վորքան հարկավոր ե թոքերն առողջ լինելու համար, մեծացնենք այնպիսի յերեխաներ, վորոնք կարողանան և՛ բերկւրանքով ապրել, ներծծել կյանքի ամբողջ ուրախությունը, և՛ վորոնք միաժամանակ լինեն գիտակ, լրջախոհ, գիտությունն առաջ շարժող, նրան նոր հասարակակարգի կառուցմանն ի սպաս զնել կարողացող մարդիկ, կոլեկտիվ կերպով ապրել, աշխատել, կյանքը վայելել կարողացող մարդիկ»*):

«Հենց նրան, այդ յերիտասարդությանն ե վիճակված վերջացնել, ավարտել կոմունիզմի գործը, և հենց նրան են սպասում կոմունիզմի համար մզվող մարտերը, և նա այդ մարտերին պետք ե ղեկավարել ամրակազմ, առողջ—պողպատե նյարդերով ու յերկաթե մկաններով»: (Լենին):

Վոչ մի յերկիր աշխարհում այնչափ ուշադրություն չի դարձնում մարդկանց ֆիզիկական դաստիարակության վրա, ինչպես մեր սոցիալիստական հայրենիքը: Վոչ վրք ֆիզիկական կուլտուրայի զարգացման համար այնպիսի հնարավորություններ չունի, ինչպիսիք կան մեր յերկրում: Սպորտը մեզ մոտ հան-

*) Ն. Կ. Կրուպսկայա—Մանր արդյունաբերության անտեսավարները և ինժեներ-տեխնիկական աշխատողների կանանց Համամիութենական խորհրդակցությանն արտասանած ճառից: «Պրավդա», 1936 թ. մայիսի 14-ի №. ք.

դիսանում ե բոլոր քաղաքացիները սեփականությունը: Մեր կուսակցությունը, մեր կառավարությունն աղահովում են ֆիզիկական կուլտուրայի բարգավաճումը, բոլորին սպորտով պարապելու հնարավորություն տալիս:

ԽՍՀՄ-ում սպորտային շարժման աման մասին պատկերացում ունենալու համար բավական ե հիշել, վոր մինչև հեղափոխությունը Ռուսաստանում կային միայն 20 սպորտային ակումբներ, մինչդեռ այժմ մենք ունենք սպորտով պարապող 30 հազարից ավելի կոլեկտիվներ, խմբակներ, խմբեր ու ակումբներ:

Ֆիզկուլտուրայի զանազան մասսայական ձևերով ԽՍՀՄ-ում ընդգրկված ե 10 միլիոնից ավելի մարդ, նրանցից 4 միլիոնից ավելի ֆիզկուլտուրնիկներ ավել են «Պատրաստ աշխատանքի և պաշտպանության» կոմպլեքսի նորմաները: Ֆիզկուլտուրան ԽՍՀՄ-ում իրագործվում ե վորպես հոկայական պետական կարևորություն ունեցող գործ: 1938 թվին ֆիզիկական կուլտուրայի զարգացման համար ծախսված ե 600 միլիոն ուրբլի: Այդ յերեք և կես անգամ ավելի յե նրանից, վոր ցարական կառավարությունը 1913 թվին բաց եր թողնում ժողովրդական լուսավորության համար:

Վիթխարի միջոցներ են ծախսվում սպորտային կառուցվածքների շինարարության համար: Այժմ խորհրդային Միության մեջ կան 650 մեծ ու փոքր ստադիոններ, մոտ 7 միլիոն մանր սպորտային հրապարակներ, 350-ից ավելի ջրային կայաններ, 2500-ից

ավելի դանուկային կայաններ, 100 ֆիզիկուլտ սներ այլն:

Սոցիալիզմի հաղթանակը մեր յերկրում ժողովրդական մասսաների բարեկցութեան աճի հետ միասին բերեց աշխատավոր բնակչութեան ֆիզիկական զրուծեան նշանակալի բարելավում: Մեր յերիտասարդութեանն ամրակազմ ու առողջ եւ աճում:

Հետաքրքրական եւ նշելի վոր 1925 թվին Մոսկվայի 14 տարեկան դպրոցականի միջին հասակը հավասար եր 145,4 սանտիմետրի, իսկ 10 տարի անց՝ 153,8 սանտիմետրի: Նրա միջին քաշը 1925 թվին հավասար եր 37,7 կիլոգրամի, իսկ 1935 թվին՝ 43,3 կիլոգրամի: Կրծքի շրջագիծն ավելացել ե 3 սանտիմետրից ավելի:

Եւ ավելի նշանակալից ե զորակոչային տարիքի բանվոր յերիտասարդութեան ֆիզիկական զարգացումը: 1923 թվին զորակոչիկի միջին հասակը հավասար եր 159,7 սանտիմետրի, քաշը՝ 51,9 կիլոգրամի, իսկ կրծքի շրջագիծը՝ 79,9 սանտիմետրի: 1934 թվականին այդ թվերը համապատասխանորեն աճեցին՝ 162,4 սանտիմետր, 54,2 կիլոգրամ, 81,9 սանտիմետր:

Խիստ արտահայտված ֆիզիկական թերաճման դեպքերի թիվը զորակոչիկների մեջ 1935 թվին մինչհեղափոխական ժամանակի համեմատութեամբ, կըրճատվել ե ավելի քան 90 տոկոսով:

Յեվ այդչափ ժամանակ, յերբ արտառահմանում ֆաշիստական յերկրներում յերիտասարդութեան ֆիզիկական զարգացման վատթարացման պրոցեսն ե գնում:

Ռայխավերի բնդունող հանձնաժողովների սվյալները (գորակոչային հասակի 100 մարդու համար):

	1935 թ.	1933 թ.	1936 թ. սոկոսներով 1935 թ. նկատմամբ
Ընդհանուր ֆիզիկական թուլութեան	7, 32	13, 61	186
Վատ առաջներ	15, 19	21, 82	137
Ֆիզիկական արատներ Սքտի ե սրտանոթների հիվանդութեաններ	7, 77	8, 95	115
Հարթ ե ծոված վոտնաթաթ	24, 8	37, 83	157
Մարտողական որդանների խրոնիկական հիվանդութեաններ	4, 77	7, 39	165

ՄԱՅՐ-ԿՆՈՉ ՅԵՎ ՄԱՆԿԱՆ ՊՍՉՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կնոջը տղամարդուն հավասար իրավունքներ տալը, վոր գրի յե առնված Ստալինյան Սահմանադրութեան մեջ, բացառիկ նշանակութեուն ունի կնոջ առողջութեունը պահպանելու ե ամրապնդելու ե առողջ սերունդ դաստիարակելու համար: Աշխարհի վոչ մի յերկրում կինը, վորպիս մայր ե քաղաքացի, չի ոգտվում այնպիսի հարգանքով ու որենքի պաշտպանութեամբ, ինչպես ԽՍՀՄ-ում:

Միայն մեզ մոտ են վոչնչացված այն պատճառները, վորոնք խանգարում են կնոջը մայրութեունը զու-

գակցել արտադրական և հասարակական աշխատանքին ակտիվորեն մասնակցելու հետ: Յարական Ռուսաստանում աշխատավոր մայր-կանայք այդ մասին յերազել անգամ չեյին կարող: Այդ մասին յերազել չի կարող նաև աշխատավոր մայր-կիներ կապիտալիստական յերկրում, վորտեղ իշխանությունը գտնվում է բուրժուազիայի ձեռքին, վորտեղ թագավորում է ֆաշիստական սանձարձակությունը, վորտեղ բանվորուհին և նրա յերեխաները մատնված են աղքատության, կիսաքաղց գոյության ու մահվան:

Կապիտալիստական աշխարհում միլիոնավոր աշխատավոր կանայք չգիտեն մայրության ուրախությունը: Այնտեղ բանվորական և գյուղացիական ընտանիքում սոսկումով են դիմավորում ավելորդ բերանի յերևան գալը, վորովհետև յերեխաները, ինչպես և ծնողները, վորջ հասարակական-քաղաքական իրավակարգի կողմից մատնված են ծանր զրկանքների ու աղքատության, անհույս կյանքի:

«Իժբախտություն է յերեխաներ ունենալը»,— վորքան հաճախ կարելի չի լսել այս նախադասությունը կապիտալի յերկրներում:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխությունը միանգամայն նոր ձևով դրեց ու լուծեց մայրության ու մանկության պահպանության հարցը: Խորհրդային Միության մեջ մայրն ու մանուկը շքրջապատված են կուսակցության ու կառավարության սիրով, հոգատարությամբ և ուշադրությամբ: Մի շարք հատուկ որենքներով ու վորոշումներով պաշտպանվում են մոր աշխատանքը, մոր ու մանկան իրավունքներն ու առողջությունը:

Թե ինչքան խղճուկ էր մայրության ու մանկության պահպանության հիմնարկները ցանցը ցարական Ռուսաստանում, յերևում է հետևյալ տվյալներին: Նույնիսկ գավառական քաղաքներում ծննդաբերության ժամանակ բժշկական ոգնությամբ պահովված էր կանանց 1 տոկոսից պակասը: Գեղջկուհիները ծնում էյին տանը, առանց վորևե բժշկական ոգնության: Ոգնությունը ցույց էյին տալիս տղես տատմերները: Ավելի վատ էր փոքր ազգություններին պատկանող կնոջ դրությունը:

Ներկայումս ԽՍՀՄ-ում քաղաքների վորջ կանացի բնակչությունը ծննդաբերության ժամանակ ապահովված է բժշկական ոգնությամբ: Ծնորհիվ կոտանտեսային ծննդատների և մանկաբարձական կայանների լայն ծավալման՝ կին-կոտնտեսուհիները նույնպես հնարավորություն ստացան ծնել լավ պայմաններում, բժշկական անձնակազմի հսկողությամբ: Յարական Ռուսաստանում 1913 թվին հաշվվում էր ընդամենը 6824 ծննդաբերական մահճակալ:

1935 թվին ծննդաբերական մահճակալների թիվը աճեց մինչև 46,000-ի, 1936 թվին՝ մինչև 63,500-ի (նրանցից գյուղում—22,500), իսկ անցյալ տարի, ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմիսորհի վորոշման*) իրացման հետևանքով արդեն կար 96,980 մահճակալ (նրանցից գյուղում—30,000):

Բացի այդ, լայն զարգացում ստացան կոտնտես-

*) Արորներն արգելելու, ծննդկանների նյութական ոգնությունն ավելացնելու, բազմազան ընտանիքներին պետական ոգնություն սահմանելու, ծննդատների, մանկամուտքների և մանկապարտեզների ցանցն ընդարձակելու և այլնի մասին:

ապին ծննդատները: Արդեն 1936 թվին նրանցում հաշվվում էր մոտ 16,000 մահճակալ: Անցյալ տարվա վերջին կալանատեսային ծննդատներում կար 23,000 մահճակալ: Ծննդաբերական մահճակալների ընդհանուր թիվն ամբողջ Միության մեջ 1937 թվի վերջին հասավ համարյա 120 հազարի*):

Ապահովելով կնոջը ծննդաբերական ոգնությամբ՝ խորհրդային առողջապահությունը ձգտում է հեշտացնել նրա ծննդաբերությունը, լայնորեն կիրառելով ծննդաբերության ցավազրկումը ծննդատներում: Ծննդաբերության ցավազրկումը կիրառվում է նաև կապիտալիստական յերկրներում, բայց այնտեղ ցավազրկումը գոյություն ունի միայն հարուստների համար, աշխատավոր կանանց նա անմատչելի չէ:

Սոցիալային Միության մեջ բոլորովին նոր ստեղծված է մսուրների, կանանց ու մանկական կոնսուլտացիաների, կաթնախոհանոցների լայնագույն ցանց:

Մինչհեղափոխական Ռուսաստանում մսուրները հաշվվում էին միավորներով, բացվում էին բժիշկների մասնավոր նախաձեռնությամբ, բարեգործական միջոցներով:

Ներկայումս ԽՍՀՄ-ում չկա մի հանրապետություն, վորտեղ ստեղծված չլինի մսուրային լայն ծավալուն ցանց:

Մանկամսուրների լայն ցանցը փոփել, տարածվել է մեր քաղաքներում և բանվորական ավաններում, գյուղական շրջանային կենտրոններում, խորհ-

*) Պրոֆ. Ն. Պրոպյեր-Գրաշենկով, — «Ստալինյան հոգատարությունը մոր և մանկան նկատմամբ», «Իզվեստիա», 28 հունիսի 1938 թ.:

տնտեսություններում ու կոլտնտեսություններում: Անցյալ տարվա վերջում մշտական մսուրներում տեղերի թիվը հասավ 770,100-ի, իսկ ամառվա բերքահավաքի ժամանակ խորհրտնտեսություններում և կոլտնտեսություններում ծավալված սեզոնային մսուրներում՝ 4,000,000-ի:

Կառավարությունը, հրապարակելով վորոշումը, լրացուցիչ կերպով հատկացրել է 692,8 միլիոն ռուբլի՝ 1936 թվին մայրության ու մանկության պահպանության հիմնարկների շինարարության ու ծավալման համար: Այդ հատկացումները տարեցտարի մեծանում են:

Վորոշումը պարտավորեցրել է գոյություն ունեցող մսուրային մահճակալները ցանցը 1939 թվի հունվարի 1-ին հասցնել քաղաքներում, խորհրտնտեսություններում, բանվորական ավաններում և յերկաթուղու տրանսպորտում մինչև 800,000, գյուղական վայրերում՝ մինչև 500,000 և սեզոնայինները՝ մինչև 4,000,000 մահճակալի*):

Մսուրներն առաջին պայմաններից մեկն են մանկական մահացությունների դեմ մղվող հաջող պայքարում: Այդ մահացությունն առանձնապես բարձրը էր ցարական Ռուսաստանի բազմաթիվ վոչ-ոուս բնակչության մեջ:

Մսուրային ցանցի լայն զարգացումը ԽՍՀՄ-ում նպաստեց փոքր ազգություններին պատկանող կնոջ ազատագրմանը, հնարավորություն տվեց նրան մաս-

*) Պրոֆ. Ն. Պրոպյեր-Գրաշենկով, — «Ստալինյան հոգատարությունը մոր և մանկան մասին», «Իզվեստիա», 28 VI 1938 թիվ:

նակից դարձնելու արտադրական աշխատանքին և պետութայն կառավարմանը:

Մայրութայն ու մանկութայն պահպանութայն գործի վրա մեզ մոտ վիթխարի միջոցներ են ծախսվում:

Այսպես, մսուրներին, ծննդատներին և կոնսուլտացիաներին շինարարութայն համար խորհրդային իշխանությունը 1937 թվին բաց է թողել 500 միլիոն ուրբուց ավելի, իսկ մայրութայն ու մանկութայն պահպանութայն ամբողջ գործի համար՝ 1800 միլիոն ուրբուց ավելի:

Մայրությունը մեզ մոտ կնոջ համար դարձել է մեծագույն ուրախություն ու յերջանկություն: Յերեխայի ծնունդն արդեն ընտանիքին չի սպառնում աղքատությամբ ու քաղցով, ինչպես ցարական Ռուսաստանումն էր, և ինչպես տեղի ունի այժմ կապիտալիստական յերկրներում: Յերեխայի ծնունդը մեզ մոտ մեծ և լիակատար ուրախություն է: Այդ ուրախության մասին անդադրում խոսում են խորհրդային յերկրի յերջանիկ կանայք:

1936 թվին վողջ յերկրի կողմից ընդունվեց արբան արգելելու, ծննդկանների բժշկական ոգնությունն ավելացնելու, բազմազավակ ընտանիքներին պետական ոգնություն սահմանելու և ծննդատներին, մանկամսուրներին ու մանկապարտեզների ցանցն ընդարձակելու վերաբերյալ պատմական որենքը:

Անցել է 2 տարի, բայց ի՞նչ փայլուն կերպով են արտահայտվում արդեն արդյունքները: Մոսկվայում և Լենինգրադում ծննդաբերությունն ավելացել է համարյա յերկու անգամ, Բազվում և Տաշքենդում՝

50 տոկոսով: Նույն պատկերն է Կիևում, Մինսկում, Թբիլիսիում և Ֆրունզեյում:

Մեր հայրենիքի հազարավոր ընտանիքներ բազմազավակութայն պետական նպաստ են ստանում: Մոր-կնոջ և յերեխաների նկատմամբ այդպիսի հոգատարություն հնարավոր է միայն սոցիալիստական պետութայն մեջ:

Բազմազավակ մայրերին ոգնելու և արորաներն արգելելու վերաբերյալ կառավարութայն դեկրետի հրապարակման որվանից մինչև 1938 թ. մայիսի 1-ը խորհրդային Միութայն մեջ վճարված է 1,357 միլիոն ուրբլի նպաստ:

Մայրերն ամենախորը յերախտագիտություն են հայտնում ընկեր Ստալինին, կուսակցութայնն ու խորհրդային կառավարութայնը՝ յերեխաների նըկատմամբ ցույց տված հսկայական հոգատարութայն համար:

Յեղ դա այն ժամանակ, յերբ Փաշիստական Գերմանիայում փակվում են ծննդատները, յերբ մահացությունը կապիտալիստական յերկրներում աճում է տարեցտարի, յերբ դազաղները կապիտալիստական յերկրներում ավելի յեն շատացել քան որորոցները:

Սորհրդային կինը՝ սոցիալիստական մեծ յերկրի իրավահավասար քաղաքացին, սոցիալիզմի ակտիվ կառուցողը, հանրոգուտ աշխատանքը զուգակցում է մայրութայն հետ:

Մեզ մոտ այժմ հիմք չկա ծննդաբերությունը սահմանափակելու: Մեր յերկրի աշխատավորներին յութական բարեկցութայն վիթխարի աճումը, խորհրդային սոցիալիստական դարգացման համար հոր բա-

զա ստեղծելը պայմանավորեցին այնպիսի բարձր ծննդաբերութիւնը Խորհրդային Միութեան մեջ, վորպիսին չկա և չի կարող լինել վոչ մի կապիտալիստական յերկրում:

1937 թվին ծննդաբերութիւնը ԽՍՀՄ-ում 1936 թվի համեմատութեամբ բարձրացել է 18 տոկոսով:

Մոսկվայում 1936 թվին ծնվել է 71, 037 յերեխա, իսկ 1937 թվին՝ 135,848, այսինքն, համարյա յերկու անգամ ավելի: Կարելիայում 1937 թվի 10 ամսվա ընթացքում 4657-ով ավելի յերեխա յե ծնվել, քան 1936 թվի նույն ժամանակաշրջանում: Կալինինյան մարզի «Վելիկիյե Լուկի»-ում 1937 թվին ծնընդաբերութիւնը 1936 թվի համեմատութեամբ բարձրացել է 96 տոկոսով: Ծննդաբերութեան անընդհատ աճման նման պատկեր է նկատվում մեր լայնածավալ հայրենիքի բոլոր յերկրամասերում ու մարզերում:

Ծննդաբերութեան աճման հետ միասին խիստ իջել է ինչպես ընդհանուր, այնպես ել մանկական մահացութիւնը: 1913 թվին մահացութիւնը մեծ թվերի յեր հասնում—1000 մարդուն 28 մահ: Բոլոր յերեխաների մեկ քառորդից ավելին մինչև հեղափոխութիւնը մեռնում եր կյանքի առաջին տարում:

Բնակչութեան մահացութիւնը ԽՍՀՄ-ում 1913 թվի համեմատութեամբ իջել է 46 տոկոսով, իսկ մանկականը՝ դրեթե յերկու անգամ: Հարյուր տարուց ավելի պահանջվեց ԱՄՆ-ին, Ֆրանսիային և Ճապոնիային, վորպեսզի հասնեն մահացութեան իջեցման այդպիսի տոկոսի: Մոսկվայում և Լենինգրադում մահացութիւնը կրճատվել է 2,5 անգամ:

Նշանակալից է մահացութեան իջեցումն ազգա-

յին հանրապետութիւններում: Այսպես որինակ, Թաթարիայում մինչև հեղափոխական տարիների համեմատութեամբ մահացութիւնն իջել է 55,7 տոկոսով, Ուղմուրախայում՝ 56,6 տոկոսով, Մոլդավիայում՝ 48,4 տոկոսով, Չուվաշիայում՝ 61,9 տոկոսով, Կոմի մարզում՝ 58,3 տոկոսով:

Բարձր ծնելիութիւնը մահացութեան խոշոր նվազման հետ վորոշում է բնակչութեան արագ աճը: Այսպես, յեթե 1913 թ. բնակչութեան աճը Մոսկվայում կազմում եր յուրաքանչյուր հազար բնակչին 7,6 մարդ, ապա 1936 թվին աճը կազմում է 21,6 մարդ, այսինքն՝ համարյա 3 անգամ ավելի:

Բնակչութեան աճը ԽՍՀՄ վերջին տարիներին ընթացքում կազմում է տարեկան մոտ 3 միլիոն մարդ, այն ժամանակ, յերբ Յեվրոպայի 24 կապիտալիստական յերկրներում, 400 միլիոն բնակչով, տարեկան բնական աճն ընդհանուր հաշվով դաւիտրեն վոքըր է այդ թվից: Վերջին տարիներին ընթացքում բնակչութեան աճը ԽՍՀՄ-ում նշանակելիտրեն մեծացել է:

ԽՍՀՄ այցելած Ֆրանսիական հանրապետութեան առողջապահութեան մինիստր պ. Ռյուկարն այսպես արտահայտվեց մայրութեան պահպանութեան մասին մեր յերկրում.

«Ձեզ մոտ մայրութեանը ցույց է տրվում ամեն տեսակի ոգնութիւն, վորը հակայական քաղաքական նշանակութիւն է ստանում: Դուք վոչ միայն լայն եք դրել մորը ցույց տրվող ոգնութիւնը, այլև ամեն ինչ անում եք նրա համար, վորպեսզի նաև վորակապես այդ ոգնութիւնը լիովին հասնի իր նպատակին: Սրանով յես հավաստում եմ, վոր դուք վերին աստիճանի մարդասիրաբար եք վարվում»:

**ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԻՐԱՎԱԿԱՐԳԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ԽՍՀՄ-ՈՒ Մ**

Անվիճելիորեն մեծ են խորհրդային առողջապահության նվաճումները: Այդ նվաճումները կարող ելին ել ավելի մեծ լինել, յեթե չլինեք առողջապահական մարմիններում գործող, այժմ մերկացված, ժողովրդի թշնամիները փաստարար գործունեությունը:

Սոցիալիստական իրավակարգը ժողովրդական առողջության պահպանության գործը հասցրեց այնպես թափաքանության, վորպիսին մատչելի է աշխարհի վոչ մի կապիտալիստական յերկրի:

Միայն խորհրդային յերկրումն է ապահովված գիտության իսկական ծագումը: Գիտական ինստիտուտները համար խՍՀՄ-ում հրաշալի շենքեր—պալատներ են կառուցում: Գիտական կադրերն ամեն տարի լրացվում են խորհրդային յերիտասարդության հարյուրավոր ու հազարավոր ներկայացուցիչներով: Տարեցտարի ամրանում և աճում է խՍՀՄ-ում գիտական աշխատանքների բազան, ավելանում է գիտական աշխատողների թիվը, աճում է յերիտասարդ առավորանունների բանակը:

Բժշկական գիտությունը իր զարգացման համար բոլոր պայմաններն ստացավ միայն Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխությունից հետո:

Յարական Ռուսաստանում բժշկական գիտությունը հալածված վիճակումն էր գտնվում:

ԽՍՀՄ-ում կան 300-ից ավելի բժշկական գիտահետազոտական ինստիտուտներ: Նրանցում աշխատում են մինչև 8000 գիտական աշխատողներ:

Յարական Ռուսաստանի յերբեմնի հետամնաց աղգային ծայրամասերում մինչև Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխությունը վոչ միայն չկային գիտական կենտրոններ, այլև պրակտիկ բժշկիկները թիվը միավորներով էր հաշվում: Այժմ այստեղ, յեղբայրական միութենական հանրապետություններում կա գիտահետազոտական ինստիտուտների նշանակալի ցանց:

Մեր գիտությունն առաջ է քաշել մի շարք խոշորագույն գիտնականների, վորոնց անունները հայտնի յեն ամբողջ աշխարհին: Բավական է նշել ակադեմիկոս Ա. Ա. Բոգոմոլեցին, շքանշանակիր պրոֆեսոր Ն. Ն. Բուրդենկոյին, Վ. Պ. Ֆիլատովին և շատ ուրիշները: Խորհրդային գիտնականների այդ անունները մեծ ժողովրդականություն են վայելում աշխատավորական լայն մասսաների մեջ: 1937 թվի դեկտեմբերի 12-ի պատմական ուր մեր ժողովուրդը վորպես իր դեպուտատի խՍՀՄ Գերագույն խորհուրդ է ուղարկել շատ գիտնական բժիշկները: Յեվ այժմ միութենական ու ինքնավար հանրապետությունները Գերագույն խորհուրդների դեպուտատների թվում կան բժշկական գիտություն մարդկանց անունները՝ պրոֆեսորներ Կիրեյկով, Բերտաշվիլի, Երիթթավի և ուրիշները:

Խորհրդային կառավարության կողմից բժշկական գիտության զարգացման գործին հատկացրած բացառիկ ուշադրության ցուցանիշներից մեկը հան-

դիտանում են այն հսկայական հատկացումները, վոր-
պիտիք բաց են թողնվում գիտական բժշկական հիմ-
նարկներին և ինստիտուտներին պահպանման ու շինա-
րարութեան համար:

1937 թվին գիտական բժշկական հիմնարկներին
շինարարութեան համար տասն անգամ ավելի յե բաց
թողնված, քան 1934 թվին: Այդ հատկացումներն ար-
տահայտվում են հարյուրամյոթ միլիոն ուսուցիչներով:

Միայն սոցիալիստական յերկրի ուժերը ներեցին
կազմակերպել այնպիսի վիժխարի գիտա-հետազո-
տական հիմնարկ, ինչպիսին ե Ե. քսպերիմենտալ բժշկա-
կանութեան Համամիութենական ինստիտուտը, վորին
խնդիրն ե մարդու սրգանիզմի բազմակողմանի ու-
սումնասիրութեանը:

Փայլուն հեռակարներ են բացված խորհրդային
բժշկական գիտութեան առաջ, բժշկական բարձրագույն
գպրոցի առաջ:

Մեղ հարկավոր ե գիտութեան «վորն իր հին ու
ճանաչված գեկավարներին թույլ չի աալիս ինքնադոհ
կերպով պարփակվել գիտութեան քուրմերի կեղևի մեջ,
գիտութեան մոնոպոլիստների կեղևի մեջ, վորը հաս-
կանում ե գիտութեան յերիտասարդ աշխատողներին
հետ գիտութեան հին աշխատողների դաշինքի իմաս-
տը, նշանակութեանը, ամենագորութեանը, վո-
րը գիտութեան բոլոր գոները կամավոր կերպով ու
հաճույքով բաց ե անում մեր յերկրի յերիտասարդ
ուժերի առաջ և հնարավորութեան և տալիս նրանց
նվաճելու գիտութեան բարձունքները, վորն ընդունում
ե, վոր ապագան պատկանում ե գիտութեան յերիտա-
սարգութեանը» (Ստալին):

Առողջապահական մարմիններին մեջ սողոսկած,

այժմ մերկացված, ժողովրդի թշնամիները վորձում
եյին խանդարել լայն առողջապահական ձեռնարկում-
ների կիրառումը և արգելակել մեր պայքարը վարա-
կիչ հիվանդութեանների դեմ:

Եպիդեմիոլոգիայի և պրոֆիլակտիկայի հարցերի
նկատմամբ հարկ յեղած ուշադրութեան բացակայու-
թեանը թուլացրեց պայքարն ինֆեկցիոն հիվանդու-
թեանների, առանձնապես պարադիտար ալիքերի դեմ:

Վտանգի տակ դնելով բանվորների և նրանց
ընտանիքների առողջութեանն ու կյանքը, ժողովրդի
թշնամիները՝ արոցկիստական-բուխարինական բան-
դիտները բանվորական ավաններն ու բանվորների
բնակիլի տները տեղավորում եյին սանիտարական
տեսակետից վտանգավոր արտադրութեաններին ան-
միջապես մոտ, գիտակցաբար գեպի քայքայումն եյին
տանում սանիտարական կազմակերպութեանը:

Վորպես վնասարարութեան հետևանք, մենք ու-
նենք սանիտարական կազմակերպութեան վոչ բավարար
ապահովութեան կազրերով, այդ կազրերի պատրաստ-
ման հրճատում, սանիտարական նշանակութեան ու-
նեցող շատ կարևոր որյեկտների շինարարութեան կոն-
սերվացիա:

ժողովրդի թշնամիներն առողջապահական մար-
միններում իրենց տարած ձլասարարական աշխա-
տանքով դիտավորյալ կերպով թուլացրին բժշկական
ցանցը: Նրանք քայքայեցին բժշկա-բուժարանական
և բուժակային տեղամասերի ու հիվանդանոցների
նյութական բազան: Գյուղական բժշկական ու բու-
ժակային կազրերի մասին վատ հոգատարութեանը
հասցրեց այն բանին, վոր նրանք չեյին ամրանում

տեղամասերում. առանձին շրջաններում բժշկական տեղամասերը գրեթե ամայացել էին:

ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի առաջին սեսիայում առողջապահության ժողովրդական կոմիտարիատի գործունեությունը յենթարկվեց միանգամայն ճիշտ՝ բոլշևիկյան սուր քննադատություն:

Վնասարարություն ստոր մեթոդներից մեկն առողջապահական մարմիններում հանդիսանում էր ձեռնարկություններում յեղած լավագույն առկայաների լիկվիդացիան:

Մեծագույն պատմական փաստաթղթի իրացումը, ինչպիսիք է արբորաներն արգելելու, մսուրները, ծննդատները և մայրություն ու մանկություն պահպանություն մյուս հիմնարկներն ընդարձակելու վերաբերյալ ԽՍՀՄ ժողովրդի խորհրդի 1936 թվի հունիսի 27-ի դեկրետը, առժողկոմատի նախկին ղեկավարություն գործունեությունում հարվածի տակ էր դրված, քանի վոր մայրություն և մանկություն պահպանություն հիմնարկների շինարարությունը մի քանի մարդերում վիժեցրած էր:

Տրոցկիստական-բուխարինական Ֆաշիստների բանդան, վորը գործում էր առողջապահական մարմիններում, մեծ վնաս հասցրեց նաև կապիտալ շինանարարությունը: Ուժերի ու միջոցների փոշխացումը, վնասարարական պլաններն ու նախահաշիվները շատ ավելի կասեցրին ընդհանուր և դեկրետային շինարարություն տեմպերն ու վորակը:

Միանգամայն անտեսվում էր սանիտարական լուծավորությունը, վորպես հզոր միջոցներից մեկը հիվանդացման դեմ մղվող պայքարում:

Ժողովրդի թշնամիներին չհաջողվեց զուլխ բերել

իրենց վնասարարական պլանները: Նրանց զագրելի դիտավորությունները բացված են պանծալի ներքգործ-ժողկոմատականների կողմից: Սակայն վնասարարություն հետևանքները դեռևս լիովին չեն վերացված:

Կուսակցություն ու կառավարությունն ստեղծել են բոլոր անհրաժեշտ պայմաններն առողջապահություն ամենարագ վերելքի համար: Բժշկական աշխատողների և հասարակայնություն ջանքերով ամենակարճ ժամանակամիջոցում պետք է վերացվեն վնասարարություն բոլոր հետևանքները:

«Մեք ուզում ենք,—ասաց խորհրդային կառավարություն գլուխ ընկեր Մոլոտովը խորհուրդների 7-րդ համագումարում,—վորպեսզի առողջապահության գործն ավելի արագ առաջ շարվի, վորպեսզի աշխատավորների առողջությունն ամրանա և վորպեսզի մեզ մոտ էլ ավելի շատ ծնվեն խորհրդային հերոսներ»:

Ստալինյան Սահմանադրություն մեջ—մեր դարաշրջանի այդ մեծագույն պատմական փաստաթղթի մեջ—աշխատավորների և նրանց առողջություն նրկատմամբ հոգատարությունը գտել է իր լիակատար արտահայտությունը: Չկա աշխարհում մի յերկիր, վորտեղ այնքան ուշադրություն և հոգատարություն ցուցաբերվի դեպի ժողովրդի առողջությունը, ինչպես ԽՍՀՄ-ում:

Խորհրդային ժողովուրդն արինական հպարտություն զգացմունքով է գնահատում 20 տարվա ընթացքում իր անցած ուղին:

Ստալինյան յերբորդ հնգամյակն էլ ավելի մեծ բարգավաճում կտա առողջապահությունը մեր սոցիալիստական իրավակարգի պայմաններում:

Մեր յերկրի աշխատավորները համոզվեցին սոցիալիստական իրավահարգի հսկայական առավելութունների մեջ: Այդ իրավահարգն ապահովում է նրանց համար առողջ, կուլտուրական, առույգ ու բերկրալի կյանք:

Սոցիալիզմի յերկրի բանավորները, գյուղացիներն ու ինտելիգենցիան հսկայական հաղթանակներով, վիթխարի նվաճումներով գիտավորեցին խորհրդային իշխանության 20-ամյակը:

Յեվ այդ նվաճումների ամենավառ արտահայտութունը հանդիսանում է մարզկուլթյան լավագույն յերազանքները մարմնացնող Ստալինյան Սահմանադրութունը, իորը վավերացրել է այն բոլորը, ինչ ձեռք է բերված 20 տարվա ընթացքում իրենց յերջանկության համար, ուրախ, առողջ կյանքի համար, աշխատանքի, հանգստի, ապահովված գոյության համար, իրենց յերեխաների լուսավոր ապագայի համար՝ միլիոնավոր մարդկանց անձնազոհ պայքարի միջոցով:

Ստալինյան Սահմանադրության ճառագայթներով շերմացած մեր յերկրի ազատ ու անկախ ժողովուրդները հսկայական քայլերով գնում են գեպի կուլտուրական և ունևոր կյանքի բարձունքները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ստալինյան Սահմանադրութունը և հոգատարութունը մարզու և նրա առողջության մասին	5
Կապիտալիզմը և ժողովրդական առողջութունը	7
Աշխատանքի իրավունքը մեզ մոտ և նրանց մոտ	11
Հանգստի իրավունքը մեզ մոտ և նրանց մոտ	16
Մերության ժամանակ, անաշխատունակության և հիվանդության դեպքում ապահովության իրավունքը ԽՍՀՄ-ում և կապիտալիզմի յերկրներում	19
Մերությունը մեզ մոտ և նրանց մոտ	28
Հոգատարություն առող սերնդի մասին	30
Մայր-կնոջ և մանկան պահպանութունը	35
Ժողովրդական առողջության պահպանութունը և սոցիալիստական իրավահարգի հաղթանակը ԽՍՀՄ-ում	44

430

3534

ԳԻՆԸ 35 4

Д-Р. Л. О. КАНЕВСКИЙ
**Охрана здоровья трудящихся
в стране Советов**
Гиз Арм. ССР, Ереван, 1939 г.